

Δραστηριότητες για ανάπτυξη της κατανόησης του προφορικού λόγου

Πρώτες λέξεις

Οι πρώτες λέξεις που διδάσκουμε στο παιδί είναι καλό να αναφέρονται σε αντικείμενα και γεγονότα, τα οποία να του είναι οικεία στο καθημερινό του περιβάλλον. Το λεξιλόγιο που θα επιλέξουμε να προέρχεται από τις καθημερινές ρουτίνες του παιδιού, τα αγαπημένα του παιχνίδια, τα φαγητά και τα κατοικίδια ζώα. Οι πρώτες λέξεις θα πρέπει να περιέχουν λίγες συλλαβές και να αναφέρονται στη γενική έννοιά τους και όχι στην ειδική (πχ. σκύλος και όχι «κανίς»), γιατί αυτή κατανοείται και απομνημονεύεται πιο εύκολα.

Το παιδί χρειάζεται να ακούσει τη λέξη σε συνδυασμό με το αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται πολλές φορές και σε διαφορετικές καταστάσεις. Στην αρχή συνδυάστε τις εντολές που του δίνετε με πολλά οπτικά και εννοιολογικά μηνύματα και σταδιακά μειώστε τα έως ότου το παιδί να μπορέσει να κατανοήσει τις λέξεις μόνες τους. Η λέξη την οποία δουλεύουμε κάθε φορά με το παιδί πρέπει να είναι στο τέλος της φράσης και να δίνουμε έμφαση, πχ. που είναι ο σκύλος;

Οι υπόλοιπες πληροφορίες της πρότασης είναι περιττές, καθώς το παιδί μπορεί να αφομοιώσει μόνο μια λεκτική έννοια στο στάδιο αυτό.

1) Τρόφιμα

- Κατά τη διάρκεια των γευμάτων μιλήστε του για το φαγητό που τρώει και τραβήξτε την προσοχή του σε κάθε σχετικό με το γεύμα αντικείμενο καθώς

του το λέτε καθαρά. Όταν του προσφέρετε μια επιλογή φαγώσιμων, δείξτε τα και ονομάστε τα, πχ. θέλεις γάλα; (δείχνοντάς του το γάλα) ή θέλεις πορτοκαλάδα; (δείχνοντάς του το πορτοκάλι).

Δώστε στο παιδί την ευκαιρία να ακούσει τα ονόματα των τροφίμων σε διαφορετικές καταστάσεις.

- Πηγαίνετε με το παιδί στην αγορά και μιλήστε του για το τι πρόκειται να αγοράσετε. Αφήστε το να σας κοιτάει και ίσως να σας βοηθάει, αν μπορεί, καθώς ετοιμάζετε το γεύμα του.
- Χρησιμοποιήστε πλαστελίνη και άλλα υλικά για να φτιάξετε απομιμήσεις φαγητών που του αρέσουν.
- Χρησιμοποιήστε παιχνίδια τρόφιμα για να κατασκευάσετε ένα μαγαζί. Το παιδί και ο ενήλικας μπορούν να γίνουν αγοραστής και πωλητής εναλλασσόμενοι σ'αυτούς τους ρόλους. Δώστε στο παιδί μια τσάντα για να βάλει μέσα τα τρόφιμα που αγοράζει. Πείτε του τι να αγοράσει, πχ. δώσε μου ένα κέηκ. Οργανώστε μαζί του μια εικονική γιορτή, όπου θα χρησιμοποιήσει τα παιχνίδια τρόφιμα και θα τα ονομάζει, καθώς θα παίζει.
- Φωτογραφήστε ή βρείτε στα περιοδικά φωτογραφίες γευμάτων και κολλήστε τα σε ένα ημερολόγιο ανάλογα με το καθημερινό γεύμα.

2) Ρούχα

- Ονομάστε είδη ρουχισμού, καθώς ντύνεται και ξεντύνεται το παιδί. Επίσης, ονομάστε τα δικά σας ρούχα, πχ. κοίτα, φοράω το καπέλο μου.
- Αφήστε το παιδί να σας βοηθήσει στο συμμάζεμα των ρούχων και στην τοποθέτησή τους στα συρτάρια ή στο καλάθι των άπλυτων ρούχων. Δώστε του ένα ρούχο και πείτε του «τώρα την μπλούζα». Αργότερα δώστε του να επιλέξει ανάμεσα σε δύο ή τρία ρούχα.

- Παίξτε φορώντας αστεία καπέλα και πολύχρωμα ρούχα. Πάρτε ένα ρούχο και φορέστε το λέγοντας «κοίτα, φοράω ένα καπέλο». Στη συνέχεια δώστε το στο παιδί λέγοντας «Η Μαρία φοράει ένα καπέλο». Κοιταχτείτε στον καθρέφτη και πάρτε αστείες πόζες. Στη συνέχεια δώστε του περισσότερα ρούχα και ζητήστε να διαλέξει ένα.
- Το παιδί μπορεί να ντύσει κούκλες. Δείξτε στο παιδί τι να κάνει με τα ρούχα και ονομάστε τα, καθώς ντύνει την κούκλα.
- Κρεμάστε ένα σκοινί σε μια γωνιά του σπιτιού και προσποιηθείτε μια μέρα πλουσίματος. Καθώς απλώνετε τα ρούχα, ονομάστε τα. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αληθινά ρούχα ή τα ρούχα της κούκλας του. Δώστε του εντολές, πχ. κρέμασε την κάλτσα μου.

3) Παιχνίδια

- Καθώς παίζετε με το παιχνίδι, ονομάστε τα. Δώστε στο παιδί την ευκαιρία να πειραματιστεί με ποικιλία από ίδια παιχνίδια, πχ. με τρεις διαφορετικές κούκλες. Έτσι, το παιδί θα μάθει ότι η λέξη κούκλα δεν αναφέρεται μόνο στην αγαπημένη του κούκλα. Δείξτε του ότι οι κούκλες μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τον ίδιο τρόπο, πχ. μπορούμε να τις ντύσουμε, να τις ταϊσούμε, να τις χαϊδέψουμε, ενώ μοιάζουν, αισθάνονται και κινούνται με τον ίδιο τρόπο.
- Καθώς συμμαζεύετε τα παιχνίδια του ή καθώς τα βγάζετε έξω για να παίξει, δείξτε τα και ονομάστε τα ένα-ένα. Ζητήστε από το παιδί να πάρει παιχνίδια από το κουτί με τα παιχνίδια. Εάν όμως δεν καταλάβει αυτό που του ζητάτε, πάρτε εσείς το αντικείμενο και δείξτε το. Βρείτε ένα κουτί και φτιάξτε μια τρύπα στη μια πλευρά του. Ζωγραφίστε ένα αστείο πρόσωπο, έτσι ώστε η τρύπα να είναι το στόμα του προσώπου. Ζητήστε από το παιδί να βάλει τα παιχνίδια του μέσα στο κουτί και ονομάστε τα ένα-ένα, πχ. «βάλε τον αρκούδο».

- Φτιάξτε ένα βιβλίο με φωτογραφίες ή εικόνες από περιοδικά των αγαπημένων παιχνιδιών του παιδιού. Ξεφυλλίστε το βιβλίο μαζί με το παιδί και ονομάστε μία-μία τις εικόνες. Μετά ζητήστε του να δείξει ένα-ένα τα παιχνίδια στις εικόνες.
- Κρύψτε μερικά παιχνίδια του παιδιού και ζητήστε να σας τα βρει. Κάθε φορά που βρίσκει ένα αντικείμενο, το ονομάζετε.

4) Καθημερινά αντικείμενα

- Κατά τη διάρκεια της ημέρας μιλήστε για αντικείμενα που εσείς ή το παιδί χρησιμοποιείτε. Διαλέξτε αντικείμενα που να είναι πολύ οικεία στο παιδί, πχ. κουτάλι, ποτήρι, βούρτσα, σαπούνι.
- Χρησιμοποιήστε αυτά τα αληθινά αντικείμενα ή παιχνίδια για να προσποιηθείτε πχ. το μπάνιο ή το τάισμα της κούκλας. Μιλήστε γι'αυτά τα αντικείμενα, καθώς παίζετε μαζί του και ζητήστε από το παιδί να σας τα δώσει.
- Βάλτε μερικά αντικείμενα σε μια πλαστική σακούλα και πείτε: Θα βρω το ποτήρι μου. Στη συνέχεια βάλτε το χέρι στη σακούλα και βγάλτε το ποτήρι λέγοντας με ενθουσιασμό: «κοίτα ένα ποτήρι». Δώστε την τσάντα στο παιδί και ζητήστε του βρει ένα πράγμα που θα του ζητήσετε. Εάν αυτό είναι δύσκολο για το παιδί, τότε ονομάστε ένα ένα τα αντικείμενα που περιέχει η τσάντα. Μετά βάλτε τα πάλι μέσα στην τσάντα και αφήστε το παιδί να ξαναδοκιμάσει. Ξεκινήστε με 2-3 αντικείμενα και σταδιακά αυξήστε τον αριθμό τους.
- Παίξτε με παζλ που κάθε κομμάτι του να είναι ένα αντικείμενο.
- Χρησιμοποιήστε παζλ 2 κομματιών που να εικονίζουν καθημερινά αντικείμενα. Βάλτε 2-3 παζλ πάνω στο τραπέζι και δείξτε και ονομάστε κάθε εικόνα, μετά χωρίστε τα κομμάτια και ανακατέψτε τα. Ζητήστε από το παιδί

να βρει πχ. τη χτένα. Εάν το παιδί δεν ανταποκριθεί, τότε ταιριάζτε εσείς τα κομμάτια αντί για εκείνο και αφού φτιάξετε το σωστό συνδυασμό, πείτε «κοίτα μια χτένα». Ζητήστε από το παιδί να ταιριάξει τα κομμάτια ενός άλλου αντικειμένου.

5) Ζώα

- Κάντε επισκέψεις στο ζωολογικό κήπο ή στην εξοχή, δείξτε και ονομάστε τα ζώα. Από τη στιγμή που το παιδί έχει γνωρίσει τα αληθινά ζώα, δείξτε του βιβλία με εικόνες ζώων.
- Δείξτε του παζλ με ζώα και παίξτε τα όπως παραπάνω με τα παζλ αντικειμένων.
- Ζωγραφίστε του εικόνες ζώων.

6) Μεταφορικά μέσα

- Υπάρχουν πολλές ευκαιρίες κατά τη διάρκεια της μέρας για να δείξετε στο παιδί διάφορα σχήματα. Μια βόλτα με το λεοφορείο ή το τρένο θα βοηθήσει το παιδί να μάθει τα οχήματα.
- Παίξτε με αυτοκινητάκι, λεοφορεία κ.λπ. Κάντε τα να κυλήσουν σε χαρτονένιους δρόμους, γκαράζ, σταθμούς κ.λπ. Ονομάστε τα και κάντε τους ήχους τους, πχ. «δες το τρένο μου, τσαφ τσουφ».
- Παίξτε με παζλ τα κομμάτια του οποίου να εικονίζουν οχήματα.

7) Γενίκευση

Αφού δουλέψετε όλες τις παραπάνω κατηγορίες, πάρτε ένα Lottino ή φτιάξτε ένα δικό σας Lotto, ενισχύστε και βάλτε σε εφαρμογή όλα όσα έμαθε μέχρι τώρα το παιδί. Πχ. δώστε του μια καρτέλα με διάφορα φρούτα, δείξτε του μια εικόνα και ρωτήστε «έχεις το μήλο;». Εάν το παιδί κατανοήσει το όνομα του μήλου δείχνοντας τη σωστή εικόνα, δώστε του την εικόνα και επιβραβεύστε το.

- Κατανόηση σύνδεσης δύο εννοιών (ουσιαστικό - ουσιαστικό)

Το παιδί αυτού του σταδίου μπορεί να είναι σε θέση να ανταποκριθεί σωστά στην εντολή «βάλε την κούκλα πάνω στην καρέκλα», όμως δεν μπορεί να καταλάβει τις έννοιες «βάλε» και «επάνω». Αυτό που κατανοεί είναι η σχέση των δύο αντικειμένων με τον πιο συνηθισμένο τρόπο (δηλαδή η κούκλα κάθεται πάνω στην καρέκλα) έστω και αν του δώσουμε την εντολή «βάλε την κούκλα κάτω από την καρέκλα».

Βεβαιωθείτε ότι το παιδί γνωρίζει τις λέξεις που χρησιμοποιείτε και ότι οι φράσεις που του λέτε περιέχουν μόνο δύο λέξεις. Δείξτε στο παιδί πως θέλετε να συνδυάσει τα δύο αντικείμενα δίνοντάς του ένα παράδειγμα ή επιτρέποντάς το να χρησιμοποιήσει τη δική του γνώση για τον κόσμο, όπως στα παρακάτω παραδείγματα:

-Κυλήστε μια μπάλα σε ένα αρκουδάκι λέγοντας στο παιδί αυτό που κάνετε, πχ. «Κοίτα, κυλάω την μπάλα στο αρκουδάκι». Τραβήξτε την προσοχή του στα αντικείμενα, καθώς τα ονομάζετε.

-Αντικαταστήστε το αρκουδάκι με ένα δεύτερο παιχνίδι, πχ. μια κούκλα και επαναλάβετε τη δραστηριότητα.

-Χρησιμοποιήστε 2 παιχνίδια (κούκλα και αρκουδάκι) κυλώντας την μπάλα μια στο ένα και μία στο άλλο λέγοντας αυτό που κάνετε.

-Δώστε στο παιδί την μπάλα και ζητήστε του να κυλήσει στο αρκουδάκι ή στην κούκλα. Εάν το παιδί χρειαστεί βοήθεια, του δείχνετε το σωστό παιχνίδι στο οποίο πρέπει να πάει η μπάλα

-Αντικαταστήστε την μπάλα με ένα αυτοκίνητο και επαναλάβετε τις δραστηριότητες (3) και (4).

-Δώστε 2 παιχνίδια στο παιδί και ζητήστε του να τα κυλήσει στην κούκλα ή στο αρκουδάκι. Εάν χρειαστεί, βοηθήστε το. Στο σημείο αυτό το παιδί χρειάζεται να

κατανοεί δύο ουσιαστικά, έτσι ώστε να μπορεί να ακολουθεί τις εντολές που του δίνουμε.

-Σταδιακά αυξάνουμε την επιλογή των αντικειμένων.

Ακολουθήστε την προηγούμενη ιεραρχία εκμάθησης για τις δραστηριότητες που ακολουθούν:

-Πάρτε χάρτινα κουτιά και ζωγραφίστε στη μία πλευρά διάφορα πρόσωπα, πχ. κλόουν, σκύλο, γάτα και δώστε του ένα αντικείμενο και πείτε «βάλε τον κλόουν πάνω στην μπάλα».

-Πάρτε μερικά αγαπημένα παιχνίδια και κούκλες του παιδιού και προσποιηθείτε πως παίζετε το παιχνίδι της γιορτής. Δίνετε στο παιδί μερικά παιχνίδια από τρόφιμα και του λέτε, πχ. δώσε στην κούκλα ένα γλυκό.

-Πάρτε μερικά παλιά ρούχα και παίξτε το παιχνίδι του ντυσίματος. Δώστε του εντολές, όπως «Μαρία, δώσε μου την τσάντα».

-Κατά τη διάρκεια της ημέρας καθώς πχ. συμμαζεύετε τα παιχνίδια ή τα ρούχα του παιδιού ή κατά τη διάρκεια των γευμάτων ή του μπάνιου, δώστε στο παιδί την ευκαιρία να ακούσει προτάσεις που να περιέχουν δύο έννοιες, πχ. «βάλε το σαπούνι μέσα στην μπανιέρα».

Ρήματα

Τα παιδιά μαθαίνουν πιο δύσκολα τα ρήματα απ'ότι τα ουσιαστικά. Για το λόγο αυτό χρειάζονται πολλές επαναλήψεις. Μιλήστε του για πράξεις την ώρα που τις πραγματοποιεί, έτσι ώστε το παιδί να μπορεί να συνδέσει την πράξη με τη λέξη.

- Ρήματα ενέργειας

Ξεκινήστε με τα ρήματα ενέργειας που είναι πιο εύκολο για το παιδί να τα κατανοήσει.

1. Ξεκινήστε από αυτά που περιγράφουν κίνηση, όπως τρέχω, πηδάω κ.λπ.

Σύλλογος Συνδρόμου Down Ελλάδος

- Κατά τη διάρκεια της γυμναστικής ή κινητικών παιχνιδιών, μιλήστε στο παιδί για αυτό που κάνετε, πχ. κοίτα! Πηδάω!
 - Κάντε μια κίνηση και ζητήστε από το παιδί να κάνει το ίδιο, πχ. «έλα να πηδήσουμε ή πηδάμε» δίνοντας έμφαση στη λέξη που αντιστοιχεί στην κίνηση.
 - Ζητήστε από το παιδί να κάνει μια κίνηση. Εάν διστάσει ή κάνει μια άλλη κίνηση από αυτή που ζητάτε, επαναλάβετε την κίνηση και την λέξη ξανά.
2. Πείτε του παιδικά τραγουδάκια που περιέχουν κινήσεις (πχ. «χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπά»). Αργότερα αφήστε το παιδί να κάνει μόνο του το παιχνίδι, ενώ εσείς τραγουδάτε το τραγούδι.
 3. Φτιάξτε μια διαδρομή με εμπόδια και πείτε του τι να κάνει, καθώς θα τη διασχίζει. Δώστε του συγκεκριμένες εντολές καθώς φτάνει μπροστά σε κάθε εμπόδιο, πχ. «σκαρφάλωσε στα κουτιά, τρέξε γύρω από το τραπέζι».
 4. Καθώς το παιδί παίζει με τις κούκλες του, πείτε του τις κινήσεις που μπορεί να κάνει η κούκλα, πχ. «η κούκλα τρέχει». Στη συνέχεια ζητήστε από το παιδί να σας δείξει διάφορες κινήσεις της κούκλας.
 5. Δώστε του εικόνες ρημάτων και ζητήστε του να μιμηθεί τις κινήσεις των ρημάτων, πχ. «κάνε κι εσύ ότι πηδάς».
 6. Μπορείτε να βρείτε παζλ που να απεικονίζουν ανθρώπινες πράξεις ή κινήσεις, πχ. ένα αγόρι που τρέχει.
 7. Δείξτε του βιβλία με εικόνες και μιλήστε για τις διάφορες κινήσεις των ηρώων του βιβλίου. Ζητήστε από το παιδί να σας δείξει τις διάφορες εικόνες.
- Ρήματα ενέργειας με αντικείμενο

Αυτά τα ρήματα περιγράφουν μια ενέργεια πάνω σε ένα αντικείμενο πχ. κλωτσάω μια μπάλα ή σπρώχνω την πόρτα.

1. Δείξτε του πως μπορείτε να παίζετε με τα παιχνίδια, πχ. πετάω την μπάλα, πλένω την κούκλα, κλωτσάω την μπάλα, χτενίζω την κούκλα, πιάνω την μπάλα, ντύνω την κούκλα.
2. Τοποθετήστε μπροστά στο παιδί διάφορα παιχνίδια, όπως μπάλα, μπαλόνι, αμαξάκι κ.λπ και επιλέξτε ένα ρήμα κίνησης, που θέλετε να του μάθετε, πχ. «κυλάω» και δείξτε αυτή την κίνηση με όλα τα αντικείμενα πχ. κυλάω την μπάλα, κυλάω το αμαξάκι, κυλάω το μπαλόνι.
3. Χρησιμοποιείστε ζυμάρι ή πλαστελίνη και πείτε του πχ. κόβω το ζυμάρι, πλάθω το ζυμάρι, ζυμώνω κ.λπ.
4. Δείχνουμε εικόνες ή βιβλία που περιγράφουν ανθρώπους να κάνουν διάφορες κινήσεις πάνω σε αντικείμενα.

- Κατανόηση της χρήσης αντικειμένων

Δώστε στο παιδί την ευκαιρία να δει πως χρησιμοποιούνται τα διάφορα αντικείμενα, μιλήστε του για το τι μπορούμε να κάνουμε με τα αντικείμενα κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού και των καθημερινών δραστηριοτήτων, πχ. «κοίτα το ψαλίδι, κόβει το χαρτί».

1. I) Τοποθετήστε μερικά αντικείμενα πάνω στο τραπέζι, πάρτε ένα από αυτά, πχ. το σαπούνι και μιμηθείτε τη χρήση. Πείτε «κοίτα ένα σαπούνι, πλένομαι με το σαπούνι». Στη συνέχεια διαλέξτε ένα άλλο αντικείμενο και αυτή τη φορά ενθαρρύνετε το παιδί να σας μιμηθεί λέγοντας «ναι, σωστά, τρώμε με το πιρούνι».
- II) Αφού χρησιμοποιήσετε όλα τα αντικείμενα ελέγξτε αν το παιδί μπορεί να μιμηθεί τη χρήση τους από μόνο του.

III) Ζητήστε να σας δώσει ένα από τα αντικείμενα πχ. «βρες κάτι με το οποίο πίνουμε». Δώστε έμφαση στη λέξη «πίνω» και μιμηθείτε τη χρήση του. Εάν το παιδί δυσκολεύεται, δείξτε του το σωστό αντικείμενο πχ. το ποτήρι κάνοντας την κίνηση και ονομάζοντας τη χρήση του.

IV) Όταν εξοικειωθεί με την παραπάνω δραστηριότητα, ζητήστε του να κάνει τα ίδια όπως και πριν, χωρίς βοηθητικές κινήσεις.

2. Χρησιμοποιούμε παιχνίδια Lotto.

Έπειτα δείχνουμε μια εικόνα, λέμε τη χρήση του αντικειμένου και το παιδί τοποθετεί την εικόνα στην αντίστοιχη εικόνα της καρτέλας του. Στη συνέχεια ζητάμε να μας δώσει ένα-ένα τα αντικείμενα της καρτέλας, λέγοντάς του πχ. «δώσε μου κάτι που κόβει».

3. Κρύβουμε αντικείμενα ή εικόνες στο χώρο και ζητάμε από το παιδί να τις βρει, πχ. «βρες κάτι με το οποίο μαγειρεύουμε».

4. Βρίσκουμε εικόνες από περιοδικά, που απεικονίζουν τον τρόπο χρήσης διαφόρων αντικειμένων και τα κολλάμε σε ένα μπλοκ.

• Προθέσεις

Πριν δουλέψουμε τις προθέσεις πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι δεν κατανοούνται όλες στην ίδια ηλικία, αλλά υπάρχει διαβάθμιση διδασκαλίας.

1. Ξεκινάμε με τις προθέσεις πάνω-κάτω, μέσα-έξω.

Διαλέξτε κινητικά παιχνίδια, στα οποία να συμμετέχει όλο το σώμα, πχ. χρησιμοποιήστε καρέκλες και τραπέζια για να του δείξετε τις προθέσεις πάνω, κάτω, πάνω από, κάτω στο. Χρησιμοποιήστε μεγάλα κουτιά για το μέσα, πίσω, εμπρός, στο πλάι και σκάλα για το επάνω, κάτω. Τέλος, χρησιμοποιήστε στεφάνι για να διδάξετε το διά μέσου.

- I) Δείξτε την έννοια δύο αντιθετικών προθέσεων. Μιλήστε γι'αυτό που κάνετε και δώστε έμφαση στη λέξη κλειδί, πχ. κοίτα είμαι κάτω από το τραπέζι. Κοίτα τώρα, είμαι πάνω στο τραπέζι.
- II) Βοηθήστε το παιδί να εκτελέσει κινήσεις που να δείχνουν τις δύο αντίθετες προθέσεις, πχ. πήγαινε κάτω από την καρέκλα, πήγαινε επάνω στην καρέκλα. Στην αρχή χρησιμοποιούμε κινήσεις για να βοηθήσουμε το παιδί να καταλάβει την εντολή που δίνουμε. Διατηρούμε το ίδιο αντικείμενο και εναλλάσσουμε μόνο τις προθέσεις. Σταδιακά μειώνουμε τις βοηθητικές κινήσεις, έτσι ώστε η κατανόηση του παιδιού να βασίζεται στην ομιλία.
2. Τραγουδήστε του τραγούδια που να περιέχουν προθέσεις, κάντε τις κινήσεις του τραγουδιού μαζί με το παιδί και στη συνέχεια δείτε αν μπορεί να τις εκτελέσει μόνο του, καθώς του τραγουδάτε το τραγούδι.
 3. Κατά τη διάρκεια της ημέρας βρείτε ευκαιρίες για να χρησιμοποιήσετε τις προθέσεις που μαθαίνετε στο παιδί, πχ. καθώς συμμαζεύετε το παιδικό δωμάτιο, ζητήστε από το παιδί να βάλει τα παιχνίδια του κάτω από το κρεβάτι ή μέσα στη ντουλάπα. Εάν το παιδί δεν σας καταλάβει, πάρτε το παιχνίδι μαζί με το παιδί, τοποθετήστε το στο σωστό μέρος και πείτε «κοίτα κάτω από το κρεβάτι». Διηγηθείτε ιστορίες για να εξοικειωθεί με τις προθέσεις.
 4. Χρησιμοποιήστε κούκλες, ζωάκια και διάφορα αντικείμενα μινιατούρες (πχ. κρεβατάκι, καρεκλάκι, ντουλαπίτσα) και φτιάξτε ένα σκηνικό μαζί με το παιδί. Στη συνέχεια διηγηθείτε του μια ιστορία (π.χ. το ποντικάκι που κρύβεται από έναν μεγάλο κακό γάτο. Το ποντικάκι κρύβεται κάτω από το τραπέζι κ.λπ).
 5. Ζωγραφίστε διάφορα αντικείμενα όπως μια καρέκλα, ένα τραπέζι, ένα κρεβάτι. Ζητήστε από το παιδί να ζωγραφίσει μια μπάλα κάτω από το τραπέζι, πάνω στο κρεβάτι κ.λπ.

- Επίθετα

Στην αρχή τα παιδιά μπορούν να καταλάβουν τα επίθετα, όπως μεγάλος-μικρός, συγκρίνοντάς τα με τον εαυτό τους (πχ. ο ελέφαντας είναι μεγάλος, το ποντίκι είναι μικρό). Αργότερα μπορούν να καταλάβουν διαβαθμίσεις μεγέθους, πχ. ένα μεγάλο ποντίκι κι ένα μικρό ποντίκι. Επίσης, τα παιδιά κατακτούν πρώτα γενικούς όρους, όπως μεγάλο – μικρό και στη συνέχεια ειδικούς, όπως χοντρός – λεπτός. Στις δραστηριότητες που ακολουθούν τα επίθετα παρουσιάζονται σε αντιθετικά ζεύγη. Στην αρχή δίνουμε στο παιδί υλικά των οποίων η διαφορά είναι έντονη.

- Μεγέθη

Μεγάλο/μικρό

1. Φτιάξτε 2 κουτιά, ένα μεγάλο και ένα μικρό. Πάρτε ένα μεγάλο κουτί και πείτε στο παιδί «κοίτα, βάζω το αρκουδάκι στο μεγάλο κουτί». Κάντε το ίδιο με το μικρό κουτί.

Δώστε ένα παιχνίδι στο παιδί και πείτε του: «βάλτο στο μεγάλο κουτί δείχνοντας ποιο είναι αυτό». Αργότερα δείτε αν το παιδί μπορεί να το βάλει στο σωστό κουτί χωρίς τις βοηθητικές κινήσεις.

2. Χρησιμοποιήστε 2 κούκλες, μια μεγάλη και μια μικρή και προσποιηθείτε ότι την ταΐζετε. Πάρτε ένα ποτήρι και πείτε στο παιδί «δίνω το ποτήρι στη μεγάλη κούκλα» τοποθετώντας το ποτήρι μπροστά στη μεγάλη κούκλα. Αφού παίξουμε πολλές φορές το ίδιο παιχνίδι, δίνουμε ένα αντικείμενο στο παιδί και του ζητάμε να το δώσει πχ. στη μεγάλη κούκλα.
3. Παίξτε ένα παιχνίδι ντυσίματος χρησιμοποιώντας ρούχα διαφορετικού μεγέθους και πείτε του «κοίτα, φοράω ένα μεγάλο καπέλο». Ζητήστε από το παιδί να κάνει το ίδιο.

4. Δώστε στο παιδί 2 κούκλες, μια μεγάλη και μια μικρή και ζητήστε του να τις ντύσει, πχ. «βάλε το καπέλο στη μεγάλη κούκλα'. Φτιάξτε μια διαδρομή εμποδίων τοποθετώντας πχ. ένα μεγάλο και ένα μικρό τραπέζι και δώστε εντολή στο παιδί, πχ. «πήγαινε στο μεγάλο τραπέζι, στο μεγάλο μαξιλάρι» κλπ.
5. Βάλτε σε μια τσάντα ζεύγη αντικειμένων διαφορετικού μεγέθους και πείτε «βρες τη μεγάλη βούρτσα».
6. Φτιάξτε αστεία πρόσωπα χρησιμοποιώντας χρωματιστά χαρτόνια, πχ. φτιάχνουμε μια μεγάλη μύτη, ένα μικρό αυτί και τα κολλάμε πάνω στο αστείο πρόσωπο.
7. Ζητήστε από το παιδί να ζωγραφίσει ή να χρωματίσει μεγάλα ή μικρά αντικείμενα.
8. Ζεύγη ζώων διαφορετικού μεγέθους και ένα χαρτονένιο κλουβί, του οποίου η πόρτα μπορεί να ανοίγει. Ζητάμε από το παιδί πχ. να βάλει το μεγάλο λιοντάρι μέσα στο κλουβί. Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει χρησιμοποιώντας αυτοκινητάκια κι ένα γκαράζ, παιδάκια και ένα κρεβάτι, κέικ και ένα φούρνο, ψάρια και θάλασσα.

- Μήκος

Μακρύ/κοντό

1. Βρίσκουμε ζεύγη καθημερινών αντικειμένων που διαφέρουν ως προς το μήκος. Δείχνουμε στο παιδί ένα αντικείμενο κάθε φορά και το περιγράφουμε, πχ. «κοίτα ένα μακρύ μολύβι» και το τοποθετούμε μαζί με τα υπόλοιπα μακριά αντικείμενα. Ζητάμε από το παιδί να πάρει ένα-ένα τα αντικείμενα λέγοντας «πάρε τώρα την κοντή κορδέλα», δείχνοντάς την – αν είναι απαραίτητο.

2. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού του, πχ. με συναρμολογούμενα ή κατασκευαστικά παιχνίδια σχολιάζουμε την κατασκευή του παιχνιδιού, πχ. «μπράβο, έφτιαξες ένα μακρύ φίδι». Στη συνέχεια φτιάξτε ένα πιο κοντό φίδι και συγκρίνετέ το με αυτό του παιδιού λέγοντας «κοίτα, έφτιαξα ένα κοντό φίδι. Το δικό σου είναι ένα μακρύ φίδι».
3. Χρησιμοποιήστε μια κούκλα, 5 ρούχα που διαφέρουν ως προς το μήκος και πείτε «κοίτα, αυτή η κορδέλα είναι μακριά» (δείχνοντάς την στο παιδί). Ζητήστε του πχ. να βάλει στην κούκλα το μακρύ κασκόλ (τα ρούχα πρέπει να είναι σε αντιθετικά ζεύγη, πχ. μακριά φούστα – κοντή φούστα, έτσι ώστε το παιδί να μπορεί να επιλέξει μεταξύ των δύο).
4. Ζητήστε από το παιδί να ζωγραφίσει ή να χρωματίσει ένα κοντό φίδι ή ένα μακρύτερο.
5. Σχολιάστε ποιος έχει μακριά μαλλιά, πόδια, χέρια κ.λπ.
6. Χρησιμοποιήστε μουσικά όργανα ή μια σφυρίχτρα και παίξτε μια νότα διαρκείας και μια σύντομη. Πείτε στο παιδί «αυτή είναι μια μακριά νότα». Μετά από αρκετές επαναλήψεις ζητήστε από το παιδί να παίξει μια διαρκείας και μια σύντομη νότα.

- Ύψος

Ψηλό/Κοντό

1. Συγκρίνετε τα ύψη του παιδιού, το δικό σας και άλλων οικείων προσώπων.
2. Πηγαίνετε στην παιδική χαρά ή στο πάρκο και δείξτε διαφορετικά ύψη αντικειμένων, πχ. κοίτα ένα ψηλό δέντρο ή ένα ψηλό σπίτι.
3. Δείτε εικόνες βιβλίων και μιλήστε για διαφορετικά ύψη προσώπων ή αντικειμένων.

4. Ζητήστε από το παιδί να ζωγραφίσει ή να χρωματίσει εικόνες ψηλών ή κοντών ανθρώπων, δέντρων κ.λπ.

- Βάρος

Βαρύ/Ελαφρύ

1. Συγκεντρώστε αντικείμενα διαφορετικού βάρους, πχ. δώστε σο παιδί να κρατήσει ένα κομμάτι χαρτί και ένα πολύ βαρύ βιβλίο και πείτε: το χαρτί είναι ελαφρύ, το βιβλίο είναι βαρύ. Επαναλάβετε το ίδιο με διαφορετικά αντικείμενα. Στη συνέχεια ζητήστε του να βρει κάτι ελαφρύ. Βοηθήστε το αν διστάζει ή κάνει λάθος.
2. Στην κουζίνα αφήστε το παιδί να κρατήσει και να συγκρίνει διάφορα φαγώσιμα, ζυγίζοντάς τα με τα χέρια του. Μιλήστε του για τα διαφορετικά βάρη των αντικειμένων, καθώς τα κρατάει.

- Υφή

Σκληρό/Μαλακό/Τραχύ/Απαλό

1. Συγκεντρώστε διάφορα αντικείμενα διαφορετικής υφής και αφήστε το παιδί να αισθανθεί την υφή τους. Κατάλληλα αντικείμενα είναι φρούτα ή λαχανικά, υλικά μετάξι, δίχτυ, παιχνίδια όπως τουβλάκια, αρκουδάκι, μπάλα, καθημερινά αντικείμενα, όπως κουτάλια, βούρτσες, υλικά μαγειρικής όπως ζυμάρι, αλεύρι, ζάχαρη, φακές, δημητριακά.
2. Ζητήστε από το παιδί να βρει αντικείμενα συγκεκριμένης υφής, πχ. «βρες τα μαλακά πράγματα». Μιλήστε γι'αυτά στο παιδί και αφήστε το να τα αισθανθεί.
3. Ζωγραφίστε τα αντικείμενα που το παιδί έχει ήδη πειραματιστεί με την αφή του και δείξτε τα στο παιδί και μιλήστε γι'αυτά.

4. Κατασκευάστε ένα τραπέζι αφής κολλώντας διάφορα υλικά διαφορετικής υφής.
5. Κάντε μια βόλτα με το παιδί και παροτρύνετέ το να πιάσει και να αισθανθεί διάφορα πράγματα και μιλήστε του για την υφή τους, πχ. το φύλλο είναι απαλό, ο κορμός είναι σκληρός ή τραχύς κ.λπ).
6. Βάλτε διάφορα πράγματα μέσα σε μια τσάντα και ζητήστε του να βρει κάτι μαλακό, σκληρό κ.λπ.
7. Συγκεντρώστε πολλά διαφορετικά είδη υλικών και ζητήστε από το παιδί να τα ομαδοποιήσει σύμφωνα με την υφή τους. Κολλήστε τα σε ένα μπλοκ και φτιάξτε ένα κολάζ.

- Ήχοι

Απαλός/Δυνατός (χροιά), σιγά/δυνατά (ένταση), χαμηλός/υψηλός (συχνότητα)

1. Συγκεντρώστε διάφορα μουσικά όργανα και αφήστε το παιδί να τα ακούσει και να τα παίξει ένα-ένα. Πάρτε ένα όργανο και παίξτε ένα δυνατό ήχο λέγοντας «αυτό είναι δυνατό». Στη συνέχεια παίξτε έναν απαλό ήχο και πείτε «αυτό είναι απαλό». Κάντε το ίδιο με τα υπόλοιπα όργανα. Μετά από αρκετή επανάληψη ζητήστε από το παιδί να κάνει διάφορους ήχους. Εάν χρειαστεί, δώστε εσείς πρώτα τον ήχο και στη συνέχεια το παιδί θα σας μιμηθεί. Κάντε το ίδιο και με τα υπόλοιπα ζεύγη χαρακτηριστικών ήχου.
2. Πάρτε μπουκάλια και γεμίστε τα με διάφορες ποσότητες νερού και μιλήστε για τους διαφορετικούς ήχους που κάνουν, καθώς το παιδί τα φυσάει ένα-ένα. Πάρτε δυο μπουκάλια που κάνουν διαφορετικούς ήχους και πείτε στο παιδί να κάνει ένα δυνατό ήχο κ.λπ.
3. Κάντε μια βόλτα με το παιδί και μιλήστε του για τους διάφορους ήχους που ακούμε, π.χ. άκου τον ήχο του αυτοκινήτου, είναι δυνατός! Ζητήστε από το παιδί να σας πει κάτι που κάνει δυνατό θόρυβο, κ.λπ

4. Ζητήστε από το παιδί να βρει πράγματα που κάνουν δυνατό ήχο. Ζωγραφίστε τα ή βρείτε τις εικόνες τους και κολλήστε τις σε ένα μπλοκ. Κάντε το ίδιο και για τους απαλούς ήχους κ.λπ.
 5. Μαζέψτε τα αντικείμενα που βρήκε το παιδί, βάλτε τα σε ένα τραπέζι και ονομάστε το «το τραπέζι των ήχων».
- Χρώματα

Ξεκινώντας από τα βασικά χρώματα (κόκκινο, κίτρινο, μπλε, πράσινο).

1. Κατά τη διάρκεια της ημέρας μιλήστε του για το χρώμα διαφόρων αντικειμένων οικείων στο παιδί, π.χ. ρούχα, τρόφιμα, μολύβια, παιχνίδια, εικόνες, έπιπλα κ.λπ.
2. Ζητήστε από το παιδί να τακτοποιήσει διάφορα αντικείμενα ανάλογα με το χρώμα τους και να τα βάλει στα αντίστοιχα χρωματιστά κουτιά.
3. Πάρτε χρωματιστά στεφάνια γυμναστικής και ζητήστε από το παιδί να πηδήξει, πχ. στο μπλε στεφάνι.
4. Φτιάξτε ένα δρόμο εμποδίων με χαλάκια, καρέκλες, τραπέζια κ.λπ και τοποθετήστε χρωματιστά χαρτιά πάνω σε κάθε ένα από αυτά. Δώστε στο παιδί οδηγίες, πχ. τρέχα γύρω από το μπλε τραπέζι, τρέχα γύρω από το κόκκινο τραπέζι, κ.λπ.
5. Ζητήστε από το παιδί να βρει και να συγκεντρώσει αντικείμενα του ίδιου χρώματος που υπάρχουν στο σπίτι.
6. Τοποθετήστε ένα σωρό ρούχων στο πάτωμα και ζητήστε από το παιδί να φορέσει πχ. το μπλε γάντι.
7. Ζητήστε από το παιδί να ζωγραφίσει μια κόκκινη ζωγραφιά.

8. Πάρτε χρωματιστές καραμέλες και ζητήστε από το παιδί να τις ταξινομήσει ανάλογα με το χρώμα τους. Στη συνέχεια βοηθήστε το να φτιάξει ένα κολάζ από καραμέλες.
9. Χρησιμοποιήστε εικόνες του παιχνιδιού Λόττο και ζητήστε από το παιδί να τις ταξινομήσει κατά χρώμα.
10. Χρησιμοποιήστε τουβλάκια και ταιριάξτε τα ανάλογα με τα χρώματα.

- Μέρη του σώματος

1. Όταν ντύνεται ή ξεντύνεται το παιδί μιλήστε για τα διάφορα μέρη του σώματός του. Ξεκινήστε από τα μεγαλύτερα μέρη του σώματος, όπως τα χέρια και τα πόδια.
2. Κοιταχτείτε στον καθρέφτη μαζί με το παιδί και δείξτε του τα διάφορα μέρη του σώματός του, ενώ ταυτόχρονα τα ονομάζετε. Στη συνέχεια δείξτε τα μέρη του δικού σας σώματος, πχ. να η μύτη σου, να η δική μου.
3. Τραβήξτε την προσοχή του στα διάφορα μέρη του σώματός του την ώρα που το πλένετε και ονομάστε τα.
4. Παίξτε ένα αστείο παιχνίδι ντυσίματος φορώντας διάφορα ρούχα σε λάθος μέρος του σώματος, πχ. μια κάλτσα στο χέρι σας και στη συνέχεια σχολιάστε το και ζητήστε από το παιδί να σας δείξει εάν το βάλατε στο σωστό μέρος.
5. Ζωγραφίστε το σώμα του παιδιού και ονομάστε ένα-ένα τα μέλη, καθώς τα ζωγραφίζετε.
6. Πείτε του τραγουδάκια που αναφέρονται στα μέρη του σώματος, ενώ παράλληλα τα ονομάζετε και τα δείχνετε. Δείτε αν το παιδί μπορεί να εκτελέσει μόνο του τις κινήσεις, καθώς του τραγουδάτε το τραγούδι.
7. Κάντε μπάνιο με μια κούκλα και ονομάστε τα διάφορα μέρη του σώματός της, πχ. πλύνε το πρόσωπο της κούκλας.

8. Χρησιμοποιήστε παζλ που να αναπαριστούν τα μέρη του σώματος.
9. Πείτε στο παιδί να εκτελέσει κινήσεις με διάφορα μέρη του σώματός του, πχ. σήκω από το πάτωμα χωρίς να χρησιμοποιήσεις τα χέρια σου.
10. Ζωγραφίστε ένα αγόρι και ένα κορίτσι και ζητήστε του να χρωματίσει τα διάφορα μέρη του σώματος.
11. Ζωγραφίστε τις εικόνες ενός αγοριού ή ενός κοριτσιού παραλείποντας διάφορα μέρη. Ζητήστε από το παιδί να βρει την εικόνα που δεν έχει χέρια.
12. Κοιταχτείτε στον καθρέφτη και ζητήστε από το παιδί να βρει μέρη του σώματός του και του δικού σας που να είναι ίδια, πχ. το ίδιο χρώμα ματιών, το ίδιο μήκος μαλλιών κ.λπ.
13. Πείτε του τι μπορεί να κάνει με τα διάφορα μέρη του σώματός του.
14. Χρησιμοποιήστε εικόνες ζώων και συζητήστε για τα μέρη του σώματος, που είναι κοινά στα ζώα και τους ανθρώπους και για εκείνα που διαφέρουν, πχ. χέρι-πατούσα, μύτη-ράμφος.

Συναισθήματα

1. Διηγηθείτε την ιστορία για παιδιά που είναι χαρούμενα ή λυπημένα, θυμωμένα κ.λπ. Καθώς του μιλάτε για τα συναισθήματα αυτά, δείξτε τα πρόσωπα των παιδιών στις εικόνες, πχ. κοίτα αυτό το αγόρι, είναι χαρούμενο και γελάει.
2. Ενθαρρύνετε το παιδί να μιλήσει για γεγονότα που έχουν συμβεί στο σπίτι, στο σχολείο, σε μια γιορτή κ.λπ. και ζητήστε του να σας πει πως ένιωσε και γιατί αισθάνθηκε έτσι.
3. Κατασκευάστε ένα βιβλίο με εικόνες που να δείχνουν πότε είμαστε χαρούμενοι και πότε λυπημένοι.

4. Βρείτε εικόνες προσώπων από περιοδικά και μιλήστε για τα συναισθήματα των προσώπων, πχ. ένας κλόουν γελάει, ένα μωρό κλαίει. Μιλήστε του για τους λόγους που κάνουν τους ανθρώπους να γελάνε και να κλαίνε.
5. Βάλτε μερικές εικόνες πάνω στο τραπέζι και ζητήστε από το παιδί να βρει μια συγκεκριμένη έκφραση προσώπου, πχ. το θυμωμένο. Ζητήστε του να μιμηθεί το συγκεκριμένο συναίσθημα.
6. Παίξτε πολλά μιμητικά παιχνίδια χρησιμοποιώντας μάσκες και ζητήστε από το παιδί να μιμηθεί ήρωες ιστοριών.
7. Χρησιμοποιήστε εικόνες που να δείχνουν εκφράσεις προσώπων και μια κασέτα που να περιέχει φωνές γέλιου, κλάματος, τσιρίγματα κ.λπ. Δείτε τι μπορεί να κάνει το παιδί, να αντιστοιχίσει τους ήχους στις εικόνες.
8. Βρείτε κάρτες που να δείχνουν διάφορες σκηνές και εικόνες που να αναπαριστούν εκφράσεις προσώπων. Δείτε αν το παιδί μπορεί να αντιστοιχήσει τα πρόσωπα στις σκηνές, πχ. ένα χαρούμενο πρόσωπο σε ένα πάρτυ γενεθλίων, ένα λυπημένο πρόσωπο σε ένα αυτοκινητιστικό ατύχημα.
9. Ζητήστε από το παιδί να ζωγραφίσει διάφορα πρόσωπα ή να φτιάξει μάσκες που να είναι χαρούμενες, θυμωμένες ή λυπημένες. Χρησιμοποιήστε οικογενειακές φωτογραφίες και συζητήστε για τις εκφράσεις προσώπου και τα συναισθήματα.

Αντωνυμίες

Πριν εισάγετε τις αντωνυμίες στο λεξιλόγιο του παιδιού, χρησιμοποιήστε το όνομά του και βοηθητικές κινήσεις, π.χ. Γιάννη, βάλε το βιβλίο στη θέση του (δείχνοντας το Γιάννη καθώς λέτε το όνομά του). Στη συνέχεια συμπεριλάβετε τις αντωνυμίες, ενώ χρησιμοποιείτε το όνομα του παιδιού για να βοηθήσετε την κατανόησή του, π.χ. Γιάννη εσύ βάλε το βιβλίο στη θέση του, δείχνοντας το Γιάννη και δίνοντας έμφαση στη λέξη «εσύ». Σταδιακά μειώστε τα βοηθήματα,

αλλά συνεχίστε να δίνετε πολλά παραδείγματα χρησιμοποίησης αντωνυμιών και να δίνετε έμφαση σ'αυτές όταν μιλάτε.

- Προσωπικές Αντωνυμίες

1. Κάντε ερωτήσεις και δώστε εντολές που να τονίζουν τη χρήση αντωνυμιών κατά τη διάρκεια καθημερινών δραστηριοτήτων.
2. Διαβάστε στο παιδί μια ιστορία για ένα αγόρι ή ένα κορίτσι τονίζοντας τις αντωνυμίες, πχ. η Μαρία πήγε στην αγορά και ο Γιάννης – αυτός – πήγε στο πάρκο. Μετά, κάντε ερωτήσεις πχ. που πήγε αυτός; Χρησιμοποιώντας εικόνες για να βοηθήσετε το παιδί να θυμηθεί.

- Ημερολόγιο

Τα γεγονότα της ημέρας στο σχολείο ή το απόγευμα στο σπίτι μπορούν να καταγραφούν σε ένα ημερολόγιο με εικόνες ή με λέξεις που θα γράψετε. Ζητήστε του να σας διηγηθεί τα νέα του χρησιμοποιώντας αντωνυμίες και στη συνέχεια κάντε του ερωτήσεις χρησιμοποιώντας πάλι αντωνυμίες, πχ. Ποιος αγόρασε σήμερα ψωμί;

-Εγώ μαζί με τον μπαμπά

-Τι άλλο έκανες εσύ σήμερα;

-Τι σας είπε σήμερα η δασκάλα; κ.λπ.

- Κτητικές Αντωνυμίες

1. Κατά τη διάρκεια της ημέρας βρείτε ευκαιρίες να χρησιμοποιήσετε στην ομιλία σας κτητικές αντωνυμίες, πχ. «αυτά τα παπούτσια είναι δικά μου», «αυτές οι παντόφλες είναι του μπαμπά – είναι οι παντόφλες του».

2. Ξεφυλλίστε άλμπουμ με φωτογραφίες και μιλήστε για τα πρόσωπα που απεικονίζονται σ'αυτές, π.χ. ο θείος σου, η μαμά μου, η γιαγιά σου, το σπίτι μας.
3. Δείξτε στο παιδί μια σύνθετη εικόνα μ'ένα κορίτσι ή αγόρι και ζητήστε από το παιδί να σας δείξει τη μύτη του αγοριού και πείτε του «η μύτη του, τα παπούτσια του, ο σκύλος του» ή «τα μαλλιά της, η μπάλα της κ.λπ». Μετά φτιάξτε μια εικόνα που να απεικονίζονται και το αγόρι και το κορίτσι και πείτε του να σας δείξει τα ρούχα τους, τα πόδια τους κ.λπ.
4. Παίξτε το παιχνίδι της προετοιμασίας της γιορτής και ζητήστε από το παιδί να βάλει π.χ. το κέικ στο πιάτο του, χυμό στο ποτήρι του κ.λπ.
5. Καθώς συμμαζεύετε το σπίτι, δώστε στο παιδί εντολές που να περιέχουν κτητικές αντωνυμίες, π.χ. βάλτε τα μολύβια στο γραφείο μου, βάλτε τα μαξιλάρια στο κρεβάτι σου.
6. Παίξτε με τις κούκλες και πείτε του, πχ. βάλτε την κούκλα στο κρεβάτι μου κ.λπ.

Χρόνοι ρημάτων

Το παιδί χρειάζεται πρώτα να καταλάβει ότι η πράξη και τα γεγονότα παρουσιάζονται σε μια συνέχεια πριν να μπορέσει να καταλάβει την έννοια του χρόνου. Χρησιμοποιήστε δραστηριότητες της καθημερινής ζωής και βοηθήστε το να καταλάβει την αλληλουχία τους μέσα από εικόνες, π.χ. ξυπνάω, πλένομαι, τρώω πρωινό κ.λπ.

1. Ξεκινάμε με δύο εικόνες και στη συνέχεια αυξήστε τον αριθμό τους, π.χ. ένα ολόκληρο μπισκότο – ένα μισοφαγωμένο μπισκότο. Ένα φουσκωμένο μπαλόνι – ένα ξεφούσκωτο.

Όταν το παιδί κατανοήσει ότι τα γεγονότα εξελίσσονται με συγκεκριμένη σειρά μέσα στο χρόνο, τότε είναι έτοιμο να κατανοήσει τους χρόνους.

Διάφορες έρευνες έχουν δείξει ότι η κατανόηση του αορίστου κατακτάται πριν από αυτή του μέλλοντα. Οι δραστηριότητες που ακολουθούν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διδασκαλία όλων των χρόνων.

2. Μιλήστε του γι'αυτό που κάνει τώρα, γι'αυτό που έκανε πριν και γι'αυτό που θα κάνει μετά.
3. Την ώρα που παίζετε μαζί του μιλήστε του για όσα κάνει, π.χ. πείτε να ανάβει πάνω σε ένα κουτί και ρωτήστε το: Θα πηδήξεις; Καθώς το παιδί πηδάει, πείτε του «τώρα πηδάς». Μετά το ρωτούμε. «Τι έκανες; Πήδηξες».
4. Φτιάξτε ένα καθημερινό ημερολόγιο και κάθε μέρα μιλήστε για εκείνα που έκανε χθες το παιδί και για εκείνα που θα κάνει αύριο.
5. Διηγηθείτε του μια ιστορία που να περιέχει χρόνους και κάντε στο παιδί ερωτήσεις: «τι έκανε το παιδί; Τι έγινε χθες;»

ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Δραστηριότητες που διευκολύνουν την ομιλία

Πρώτες λέξεις

Είναι καλό να ξεκινήσουμε με τις λέξεις:

1. «όχι, κι άλλο, πάλι»: Αυτές οι λέξεις εκφράζουν μ'ένα πρώιμο τρόπο τις έννοιες της απουσίας και της επανεμφάνισης.
2. «Πάει, έφυγε»: Αυτές οι λέξεις συνδυάζονται με ονόματα αντικειμένων και πράξεις.
3. «να, να το, αυτό, εκείνο»: Χρήσιμες λέξεις για να τραβήξουν την προσοχή σε αντικείμενα, όταν αναφερόμαστε σε αυτά.
4. «Δίνω, κάνω, πάω, ανοίγω, κλείνω, βάζω, βγάζω»: εύχρηστα ρήματα.

5. «Πάνω, κάτω»: πρώιμες λέξεις που δείχνουν τόπο.
6. Ονόματα της οικογένειας, παιχνίδια κ.λπ.

Όσο αφηρημένες και να φαίνονται οι λέξεις αυτές εξελικτικά είναι οι πρώτες που κατακτά ένα παιδί. Εάν οι γονείς χρησιμοποιούν συστηματικά τις λέξεις αυτές, τότε σύντομα θα μπορέσει το παιδί να τις χρησιμοποιήσει με τον κατάλληλο τρόπο.

Δραστηριότητες για το «κι άλλο – πάλι»

1. Όταν το παιδί δείχνει ότι θέλει κι άλλο από κάτι, πχ. τελειώνει ο χυμός του και κρατάει το ποτήρι του, λέμε «κι άλλο;» δίνοντας έμφαση στον τόνο της φωνής. Στη συνέχεια ξαναγεμίζουμε το ποτήρι του. Σταδιακά το ενθαρρύνουμε να πει τη λέξη. Μην ανησυχείτε όταν το παιδί νομίζει ότι η λέξη «κι άλλο» αναφέρεται μόνο στο χυμό. Εάν η λέξη χρησιμοποιείται με μια ποικιλία αντικειμένων σε διάφορες καταστάσεις, θα μπορέσει μετά από λίγο καιρό να κάνει τη γενίκευση.
2. Φτιάξτε ένα παζλ με το παιδί και δίνετε του ένα κομμάτι κάθε φορά. Δώστε του το επόμενο κομμάτι μόλις σας πει «κι άλλο».
3. Φυσήξτε σαπουνόφουσκες και πείτε «κι άλλο» μόλις σκάσουν όλες. Ξαναφυσήξτε. Την επόμενη φορά περιμένετε μέχρι να σας το ζητήσει το παιδί.
4. Χρησιμοποιήστε οποιαδήποτε δραστηριότητα αρέσει στο παιδί, πχ. γαργάλημα, κυνηγητό, τραγούδια για να το βοηθήσετε να πει τις λέξεις αυτές.

Δραστηριότητες για να μάθει τις λέξεις «πάει-γεια σου»

1. Κουνήστε το χέρι και πείτε «γεια σου», όταν ένα άτομο φεύγει ή όταν απομακρύνετε ένα παιχνίδι από το παιδί. Ενθαρρύνετε το παιδί να πει «πάει» όταν φεύγει κάποιος.
2. Χρησιμοποιήστε ένα κουτί και παιχνίδια. Κάθε φορά που βάζετε ένα παιχνίδι μέσα στο κουτί λέτε «γεια. Πάει».
3. Φτιάξτε ένα βιβλίο με εικόνες ως εξής: στο ένα φύλλο κολλήστε πχ. μια μπάλα και το επόμενο αφήστε το κενό, στο τρίτο κολλήστε μια κούκλα, το επόμενο αφήστε το κενό κ.λπ. Καθώς ξεφυλλίζετε το βιβλίο κάθε φορά που φτάνετε στην κενή σελίδα πείτε «πάει». Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να οδηγήσει το παιδί να χρησιμοποιήσει σταδιακά στο λόγο του 2 λέξεις ταυτόχρονα, πχ. πάει η μπάλα.

Δραστηριότητες για τη λέξη «πάμε»

1. Σε παιχνίδια όπως το τρέξιμο, το μπογιάτισμα δίνουμε στο παιδί το σύνθημα «πάμε».
2. Ενθαρρύνουμε το παιδί να πει τη λέξη «πάμε» όταν θέλει να πάει κάπου, πχ. στο πάρκο ή στην τουαλέτα. Αυτή η λέξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί με 2 τρόπους: 1^{ov} μπορεί ο ενήλικας να ρωτήσει το παιδί «που πάμε;» και να το οδηγήσει να εκφραστεί με μια λέξη, πχ. βόλτα και 2^{ov} η λέξη αυτή μπορεί να συνδυαστεί μαζί με μια άλλη λέξη και να σχηματίσουμε φράσεις 2 λέξεων, πχ. «πάμε γρήγορα», «πάμε εκεί», «πάμε τουαλέτα» κ.λπ.

Δραστηριότητες για τις λέξεις «να», «να'το»

1. Ενθαρρύνουμε το παιδί να χρησιμοποιήσει τις λέξεις «να» ή «να'το» τραβώντας έτσι την προσοχή ενός ατόμου στο αντικείμενο που του δείχνει.

2. Το παιδί λέει «να» ή «να'το» όταν βλέπει ένα αντικείμενο να εμφανίζεται, πχ. μέσα από ένα τούνελ ή μέσα από ένα κουτί.

Δραστηριότητες για τις λέξεις «πάνω-κάτω»

1. Το παιδί χρησιμοποιεί αυτές τις λέξεις, καθώς ανεβαίνει σε καρέκλες, κατεβαίνει σκάλες κλπ.
2. Μπορείτε να βρείτε στο εμπόριο διάφορα παιχνίδια που αναπαριστούν τις κινήσεις πάνω και κάτω (π.χ. έναν κλόουν ή μια μαϊμού που ανεβαίνει και κατεβαίνει μια σκάλα).
3. Χτίστε ένα πύργο από τουβλάκια και μετά γκρεμίστε τα.
4. Σχεδιάστε μια σκάλα πάνω σε χαρτί και κολλήστε τη σε τοίχο. Φτιάξτε μια ανθρώπινη φιγούρα ή ένα ζώο από χαρτί και κολλήστε το με blue tac στο κάτω μέρος της σκάλας. Το παιδί κάνει το ανθρωπάκι και σκαρφαλώνει πάνω και κάτω.
5. Μπορείτε ακόμη να χρησιμοποιήσετε επιτραπέζια παιχνίδια, όπως το φιδάκι ή σκάλες για να δουλέψετε τις έννοιες «πάνω-κάτω». Επισημαίνετε ότι τα επιτραπέζια παιχνίδια, που έχουν κανόνες, απαιτούν καλό επίπεδο κατανόησης και μνήμης.

Δραστηριότητες με ρήματα

Κατά τη διάρκεια της ημέρας δίνουμε ευκαιρίες στο παιδί να χρησιμοποιήσει τα ρήματα ανοίγω-κλείνω πχ. την πόρτα, το ψυγείο, την τηλεόραση, το ραδιόφωνο κλπ. Το ίδιο μπορούμε να κάνουμε με τα ρήματα βάζω-βγάζω τις κάλτσες, τα παπούτσια, τη μπλούζα κ.λπ., καθώς και με τα ρήματα δίνω-παίρνω πχ. τη μπάλα, την κούκλα, τα γυαλιά κ.λπ

Δραστηριότητες για τη χρήση ονομάτων

Το παιδί μαθαίνει να χρησιμοποιεί ονόματα της οικογένειας, συγγενικών προσώπων και κατοικίδιων ζώων

1. Μαθαίνουμε στο παιδί να καλεί κάποιον με το όνομά του. Σιγουρευτείτε ότι το άτομο ανταποκρίνεται. Δώστε στο παιδί ένα παιχνίδι και παρατρύνετέ το να τραβήξει την προσοχή κάποιου λέγοντας το όνομά του ή με τις λέξεις «κοίτα», «να».
2. Παίξτε ομαδικά παιχνίδια με φίλους ή συγγενείς, πχ. κάνουμε ένα κύκλο και πετάμε την μπάλα στο απέναντι πρόσωπο λέγοντας το όνομά του.
3. Δείχνουμε οικογενειακές φωτογραφίες και ζητάμε από το παιδί να ονομάσει τα πρόσωπα.

Δραστηριότητες για χρήση ουσιαστικών

Το παιδί πρέπει να μάθει να χρησιμοποιεί λέξεις για να τραβήξει την προσοχή, να ζητήσει και να σχολιάσει κάτι.

Να τραβάει την προσοχή

1. Διδάξτε του να τραβά την προσοχή κάποιου προσώπου σ'ένα αντικείμενο είτε με το να το κρατά ψηλά είτε με το να το δείχνει ή να το δίνει στο πρόσωπο, ενώ παράλληλα λέει το όνομά του.
2. Ενθαρρύνετε το παιδί να δείχνει και να ονομάζει πράγματα που το περιβάλλουν, πχ. την ώρα που ψωνίζετε στην αγορά ή κοιτάτε από το παράθυρο.

Να ζητά

1. Όταν το παιδί δείχνει κάτι που θέλει (πχ. ένα μπισκότο) να λέτε τη λέξη δείχνοντας το μπισκότο πριν του το δώσετε. Αργότερα περιμένετε από το παιδί να πει την λέξη ή κάτι που να μοιάζει με τη λέξη και μετά δώστε το μπισκότο.

2. Δώστε δυνατότητες επιλογής: πχ. να διαλέξει και να πει ένα παιχνίδι που θέλει να παίξει μεταξύ άλλων, να διαλέξει μια εικόνα που θέλει να ζωγραφίσει, να διαλέξει αυτό που θέλει να ζωγραφίσει, να διαλέξει αυτό που θέλει να φάει ή να πει ονομάζοντάς τα.
3. Παίζουμε το παιχνίδι «αγοράζω-πουλάω»: το παιδί γίνεται πωλητής και ο γονιός ή ένα άλλο παιδί ο αγοραστής. Φροντίστε ώστε το επίπεδο δυσκολίας του παιχνιδιού να είναι ανάλογο με το επίπεδο ανάπτυξης του παιδιού.
4. Ζωγραφίστε και κόψτε 2 χαρτιά σε σχήμα ψαριού. Χωρίστε τα ψάρια σε κομμάτια και σε κάθε κομμάτι κάντε μια ζωγραφιά. Τα κομμάτια του ενός ψαριού τα κόβουμε, ενώ του άλλου μένουν σταθερά. Μαθαίνουμε στο παιδί να ζητά ένα-ένα τα αντικείμενα που απεικονίζονται στα κομμάτια και να αντιστοιχεί κάθε κομμένο κομμάτι στην αντίστοιχη εικόνα του σταθερού ψαριού.

Να δίνει εντολές

1. Παίξτε το παιχνίδι «κρύψε κάτι». Ο καθένας με τη σειρά λέει στον άλλο τι να κρύψει.
2. Αγορά (ομαδικό παιχνίδι): το κάθε παιδί με τη σειρά λέει σε κάποιο άλλο τι να αγοράσει, πχ. το ένα παιδί κάνει τον μπαμπά και το άλλο την μαμά. Το παιδί που κάνει την μαμά λέει στο άλλο που κάνει τον μπαμπά «πήγαινε να αγοράσεις τυρί και ψωμί».
3. Εάν το παιδί θέλει να κάνει μια κατασκευή, πχ. να ζωγραφίσει, του ζητάμε να ονομάσει τα υλικά που θα χρειαστεί, πχ. χαρτί, μπογιές, μαρκαδόρους κ.λπ.
4. Το παιδί μαθαίνει να ζητά να του ζωγραφίσουμε κάτι που του αρέσει.

Να ονομάζει

1. Ο ενήλικας ρωτάει το παιδί «τι είναι αυτό», «πως το λένε;», «τι βρήκες;»

-Το παιδί ονομάζει αντικείμενα, καθώς τα βάζει μέσα σε ένα κουτί.

-Καθώς τα δίνει σε έναν ενήλικα.

-Ο ενήλικας βγάζει αντικείμενα μέσα από μια μυστηριώδη τσάντα ή κουτί και το παιδί τα ονομάζει.

-Το παιδί ονομάζει αντικείμενα την ώρα που συμμαζεύει τα πράγματά του.

-Βάζουμε διάφορα δώρα μέσα σε μια χριστουγεννιάτικη κάλτσα ή στο σάκο του Άι Βασίλη και το παιδί τα ονομάζει.

-Κρύβουμε διάφορα αντικείμενα μέσα στο δωμάτιο και το παιδί τα βρίσκει και τα ονομάζει.

-Το παιδί ονομάζει τις εικόνες ενός βιβλίου.

-Το παιδί ονομάζει εικόνες καθώς τις βάζει μέσα σε ένα ταχυδρομικό κουτί.

-Χρησιμοποιήστε έναν κύβο στις πλευρές του οποίου έχετε κολλήσει εικόνες και ζητήστε από το παιδί να τις ονομάσει.

2. Παιχνίδια που διευκολύνουν το παιδί να ονομάσει εικόνες:

-Παιχνίδια ψαρέματος

-Παιχνίδι ρουλέτας με εικόνες. Το παιδί ονομάζει την εικόνα που δείχνει το βελάκι της ρουλέτας.

-Το παιδί ονομάζει εικόνες καθώς παίζει Lotto, Domino κι άλλα επιτραπέζια παιχνίδια.

3. Παιχνίδια τύπου «Μάντεψε τι είναι».

-Βάζουμε μερικά αντικείμενα σε ένα κουτί που έχει μια τρύπα στη μία πλευρά του (αρκετά μεγάλη, ώστε να χωράει το χέρι του παιδιού). Το παιδί πιάνει ένα αντικείμενο και προσπαθεί να μαντέψει τι είναι. Το ίδιο παιχνίδι μπορεί να γίνει χρησιμοποιώντας μια τσάντα αντί για ένα κουτί.

-Τυφλόμυγα με αντικείμενα.

-Τοποθετήστε κάποια αντικείμενα πάνω στο τραπέζι και πείτε στο παιδί να τα απομνημονεύσει. Στη συνέχεια πείτε του να ανακαλέσει όσα κρύψατε ή απομακρύνετε.

-Δείξτε στο παιδί φωτογραφίες αντικειμένων παρμένων από ασυνήθιστες οπτικές γωνίες. Πείτε του να μαντέψει ποιο αντικείμενο εικονίζεται.

-Δίνουμε στο παιδί εικόνες που απεικονίζουν μισά αντικείμενα και το παιδί πρέπει να τα ενώσει. Στην αρχή τα αντικείμενα πρέπει να είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, όπως ένα μήλο, ένα αμάξι, ένα φλιτζάνι. Αργότερα δώστε εικόνες που μοιάζουν οπτικά μεταξύ τους, πχ. μήλο, μπάλα, πορτοκάλι κ.λπ

Δραστηριότητες για να ονομάσει το παιδί αυτό που κάνει

1. Ρωτήστε το παιδί «τι κάνεις;» κατά τη διάρκεια του φαγητού, ενώ τρώει και πίνει ή κατά τη διάρκεια του μπάνιου, ενώ πλένεται, ντύνεται κ.λπ.
2. Κρατήστε μια κούκλα και κινήστε την με διαφορετικούς τρόπους. Ρωτήστε το παιδί τι κάνει η κούκλα.
3. Το παιδί μαθαίνει να δίνει εντολές, πχ. γέλα, κλάψε, πήδα.
4. Το παιδί ονομάζει εικόνες που εικονίζουν διάφορα ρήματα κίνησης. Ζητήστε στη συνέχεια να εκτελέσει την ίδια κίνηση και να μιμηθεί εικόνες.
5. Κάντε διάφορες κινήσεις και ζητήστε από το παιδί να μαντέψει αυτό που κάνετε.

Δραστηριότητες για προτάσεις 2 λέξεων

Πολλές από τις δραστηριότητες που αναφέραμε παραπάνω μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουμε το παιδί να παράγει προτάσεις 2 λέξεων.

Οι πρώτοι συνδυασμοί προτάσεων με 2 λέξεις

Οι πρώτες προτάσεις 2 λέξεων που διδάσκουμε στο παιδί είναι συνδυασμοί λέξεων προσώπου ή αντικειμένου με ένα ρήμα, πχ. κοίτα ένα αμάξι που περνάει, πάει γάλα, πάλι φιλάκι, μπαμπάς έφυγε.

Κάθε μία από τις λέξεις αυτές καλό είναι να χρησιμοποιούνται με διαφορετικά αντικείμενα και ρήματα για να διευκολυνθεί η γενίκευσή τους.

-Ταχυδρομικό κουτί: το παιδί βάζει ένα αντικείμενο μέσα στο κουτί μόνο εφόσον παράγει μια πρόταση 2 λέξεων (πχ. μπάλα πάει, κούκλα νάνι).

-Βιβλίο με εικόνες, του οποίου η μία σελίδα είναι άδεια (δες παραπάνω).

Μετέπειτα συνδυασμοί προτάσεων με 2 λέξεις

Στο στάδιο αυτό το παιδί μαθαίνει να εκφράζει προτάσεις συνδυάζοντας 2 αντικείμενα, π.χ. κούκλα γλυκό. Όταν διδάσκουμε στο παιδί καινούρια ονόματα αντικειμένων, το ρήμα πρέπει να μένει σταθερό (π.χ. δώσε τη μπάλα, δώσε το τουβλάκι, δώσε τα μήλο). Το ίδιο κάνουμε και όταν μαθαίνει καινούρια ρήματα, πχ. «δείξε το φλιτζάνι», «πάρε το φλιτζάνι», «κρύψε το φλιτζάνι».

Σχόλια και περιγραφές

1. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού ή καθημερινών δραστηριοτήτων, ζητάμε από το παιδί να μας πει τι κάνει ή τι κάνουμε με προτασούλες 2 λέξεων (πχ. πλένω ρούχα, ντύνω την κούκλα).

2. Κατά τη διάρκεια του συμβολικού παιχνιδιού αναπαράστασης (πχ. περιποίησης μιας κούκλας) ή δραματοποίησης μιας ιστορίας, ζητάμε από το παιδί να περιγράψει όσα συμβαίνουν.
3. Δείχνουμε στο παιδί διάφορα αντικείμενα και ζητάμε να μας πει τι κάνουμε με αυτά (πχ. ρωτάμε «τι κάνουμε με τη χτένα;» και το παιδί απαντά «χτενίζουμε τα μαλλιά»).
4. Δείξτε στο παιδί δυάδες εικόνων, πχ. ένα πρόσωπο (άντρας) να κάνει κάτι (πχ. να σκάβει). Με τον τρόπο αυτό ενισχύστε την ικανότητα του παιδιού να συνδυάζει δύο λέξεις.